תמורה

עין יעקב

geulaquiz.com

פרק א

א תמורה פרק א - [אָמַר רַב אִידִי בַּר אַבִּין], אָמַר רַב עַמְרָם, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: [רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר] מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: כָּל לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁבַּתּוֹרָה, עֲשֵׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה, לוֹקֶה, לֹא עֲשֵׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה, פָּטוּר, חוּץ מִנִּשְׁבָּע וּמֵמִיר וּמְקַלֵּל חֲבֵרוֹ בַּשֵּׁם, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָשָׂה מַעֲשֶׂה, חַיָּב. מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמְרוּ: אַף הַמַּקְדִּים תְּרוּמָה לְבִכּוּרִים. נִשְׁבַּע, מְנָא לָן? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: אָמַר קְרָא: (שמות כ׳:ז׳) ״כִּי לֹא יְנַקֶּה ה׳ אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא״, בֵּית־דִּין שֶׁל מַעְלָה אֵין מְנַקִּין אוֹתוֹ, אֲבָל בֵּית־דִּין שֶׁל מַטָּה מַלְקִין אוֹתוֹ, וּמְנַקִּין אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי: וְאֵימָא: לָא תִּיהֲוֵי לֵיהּ נְקִיּוּת כְּלָל? אָמַר לוֹ: אִם כֵּן לִיכְתּוֹב קְרָא: ״לֹא יְנַקֶּה״ וְלִישְׁתּוֹק, ״הַשֵּׁם״ לָמָּה לִי? בֵּית־דִּין שֶׁל מַעְלָה, הוּא דְּאֵין מְנַקִּין אוֹתוֹ, אֲבָל בֵּית־דִּין שֶׁל מַטָּה מַלְקִין וּמְנַקִּין אוֹתוֹ.

ב הַמְקַלֵּל אֶת חֲבֵרוֹ בַּשֵּׁם, מְנָא לָן? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: אָמַר קְרָא: (דברים כ״ח:נ״ט) ״אֵם לֹא תִּשְׁמֹר״, וּכְתִיב: (שם) ״וְהִפְלָא ה׳ אֶת מַכֹּתְךָ״. הַפְלָאָה זוֹ אֵינִי יוֹדֵעַ מַהוּ. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: (שם כה) ״וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו״, הֲוֵי אוֹמֵר: ״הַפְלָאָה״ זוֹ מַלְקוּת. אֵימַר: אֲפִלּוּ שְׁבוּעַת אֱמֶת? בְּהֶדְיָא כְּתִיב: (שמות כ״ב:י׳) ״שְׁבֻעַת ה׳ תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם״. אֵימָא הַנֵּי מִילֵּי לְפַיֵּס אֶת חֲבֵרוֹ, אֲבָל מִילְּקָא, לִילְקֵי? לָא מָצִית אָמַרְתְּ, דְּהָא כְּתִיב: (דברים ו׳:י״ג) ״וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ״. הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְאָמַר רַב גִּידֵּל, אָמַר רַב: מִנַּיִן שֶׁנִּשְׁבָּעִין לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה? שֶׁנֶּאֱמַר: (תהילים קי״ט:ק״ו) ״נִשְׁבַּעְתִּי וָאֲקַיֵּמָה לִשְׁמֹר מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ״, הָא כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא: (דברים י׳:כ׳) ״וּבוֹ תִּדְבָּק וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ״. אֶלָּא לְמַאי אָתָא? לְמִקַּלֵּל אֶת חֲבֵרוֹ בַּשֵּׁם.

פרק ב

א תמורה פרק ב - [כַּי סָלִיק רַב דִּימִי, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַב יִרְמְיָה דְּיָתֵיב וְקָאָמַר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מִנַּיִן לִנְסָכִים הַבָּאִים עִם הַזֶּבַח, שֶׁאֵין קְרֵבִים אֶלָּא בַּיּוֹם? תַּלְמוּד לוֹמַר: (במדבר כט) ״וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם״, מַה שְׁלָמִים בַּיּוֹם, אַף נְסָכִים בַּיּוֹם. אָמַר: אִי אַשְׁכְּחֵיהּ דִּכְתִיב אִיגַּרְתָּא, שַׁלְחֵיהּ לְרַב יוֹסֵף, [וְלָא תִּסְמֵי מִנְחַת נְסָכִים מִמַּתְנִיתִין. וְלָא קַשְׁיָא, כָּאן בִּנְסָכִים הַבָּאִים עִם הַזֶּבַח, כָּאן בִּנְסָכִים הַבָּאִים בִּפְנֵי עַצְמָן]. וְאִי הֲוָה לֵיהּ אִיגַּרְתָּא, מִי אָפְשָׁר לְמִישְׁלְחָא? וְהָא אָמַר רַבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כּוֹתְבֵי הֲלָכוֹת כְּשׁוֹרְפֵי הַתּוֹרָה, וְהַלּוֹמֵד מֵהֶן אֵינוֹ נוֹטֵל שְׂכָרוֹ]. דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר נַחְמָנִי מְתַרְגְּמְנֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ: כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: (שמות ל״ד:כ״ז) ״כְּתָב לְךָ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה״, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: (שם) ״כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה״. לוֹמַר לְךָ: דִּבְרִים שֶׁבְּעַל־פֶּה אִי אַתָּה רַשַּׁאי לְאָמְרָם בִּכְתָב. וְשֶׁבִּכְתָב, אִי אַתָּה רַשַּׁאי לְאָמְרָם עַל־פֶּה. וְתָנֵי דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: ״כְּתָב לְךָ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה״, אֵלֶּה אַתָּה כּוֹתֵב, אֲבָל אִי אַתָּה כּוֹתֵב הֲלָכוֹת. אָמְרִי: דִּלְמָא מִלְּתָא חַדְתֵּי שַׁאנִי, דְּהָא רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ מְעַיְּנִי בְּסִפְרָא דְּאַגַּדְתָּא בְּשַׁבְּתָא, וְדָרְשֵׁי הָכִי: (תהילים קי״ט:קכ״ו) ״עֵת לַעֲשׂוֹת לַה׳ הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ״, אָמְרִי: מוּטָב תֵּיעָקֵר תּוֹרָה, וְאַל תִּשְׁתַּכַּח תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל.

ב מִי אִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר: דְּנָזִיר לָאו נָדָר וְנִדָּב הוּא? וְהָכְתִיב: (שמואל ב ט״ו:ז׳) ״וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה, וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל הַמֶּלֶךְ: אֵלְכָה נָּא וַאֲשַׁלֵּם אֶת נִדְרִי אֲשֶׁר נָדַרְתִּי לַה׳ בְּחֶבְרוֹן, כִּי נֶדֶר נָדַר עַבְדְּךָ״ וְגוֹ׳. מַאי לָאו אַקְּרָקָן? לָא אַעִקָּר נִדְרוֹ קָאָמַר. עִקַּר נִדְרוֹ בְּחֶבְרוֹן הֲוָה? וַהֲלֹא בִּגְשׁוּר (הוא) [הֲוָה]! אָמַר רַב אַחָא [וְאִיתֵּימָא רַבָּה בַּר רַב חָנָן]: לֹא הָלַךְ אַבְשָׁלוֹם אֶלָּא לְהָבִיא כְּבָשִׁים מֵחֶבְרוֹן, הָכִי נַמִּי מִסְתַּבְּרָא, דְּאִי תֵּימָא: לְאַקְרוּבֵי הוּא דְּאָזִיל, שָׁבִיק יְרוּשָׁלַיִם וְאָזִיל וּמַקְרִיב בְּחֶבְרוֹן? וְאֶלָּא מַאי? לְהָבִיא כְּבָשִׁים מֵחֶבְרוֹן, הַאי ״אֲשֶׁר נָדַרְתִּי לַה׳ בְּחֶבְרוֹן״, ׳מֵחֶבְרוֹן׳ מִיבָּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא לְעוֹלָם לְאַקְרוּבֵי, וּדְקָא קָשְׁיָא לָךְ: אַמַּאי שָׁבִיק יְרוּשָׁלַיִם וּמַקְרִיב בְּחֶבְרוֹן? תִּיקְשֵׁי לָךְ גִּבְעוֹן, דְּמָקוֹם קָדוֹשׁ הוּא? אֶלָּא כֵּינָן שֶׁהַתִּירוּ הַבָּמוֹת, כָּל הֵיכָא דְּבָעֵי, מַקְרִיב.

ג אַרְבָּעִים שָׁנָה לְמַאן? תַּנְיָא רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁשָּׁאֲלוּ לָהֶם מֶלֶךְ, דְּתַנְיָא: אוֹתָהּ שָׁנָה שֶׁשָּׁאֲלוּ לָהֶם מֶלֶךְ, [אוֹתָהּ שָׁנָה] עֲשִׂירִית שֶׁל שְׁמוּאֵל הָיְתָה, עֶשֶׂר שָׁנִים מָלַךְ שְׁמוּאֵל בְּעַצְמוֹ, שָׁנָה אַחַת שָׁמַלַךְ שָׁאוּל וּשְׁמוּאֵל, וּשְׁתַּיִם שֶׁמָּלַךְ שָׁאוּל בְּעַצְמוֹ, וּשְׁלֹשִׁים וְשֵׁבַע שֶׁמָּלַךְ דָּוִד.

ד בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: כָּל אֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁעָמְדוּ לְיִשְׂרָאֵל מִימֵי מֹשֶׁה עַד שֶׁמֵּת (יוסי) [יוֹסֵף] בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה, לֹא הָיָה בָּהֶם שׁוּם דֹּפִי, מִכָּאן וָאֵילָךְ, הָיָה בָּהֶם [שׁוּם] דֹּפִי. וְהָתַנְיָא: מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד [אֶחָד] שֶׁהָיָה גּוֹנֵחַ מִלִּבּוֹ, וְשָׁאֲלוּ לְרוֹפְאִים, וְאָמְרוּ: אֵין לוֹ תַּקָּנָה עַד שֶׁיֵּינַק חָלָב רוֹתֵחַ שַׁחֲרִית, וְהֵבִיאוּ הָעֵז וְקָשְׁרוּ לוֹ בְּכַרְעֵי מִטָּתוֹ, וְהָיָה יוֹנֵק מִמֶּנָּה חָלָב. לְמָחָר נִכְנְסוּ חֲבֵרָיו לְבַקְּרוֹ, כֵּינָן שֶׁרָאוּ עֵז, אָמְרוּ: לִסְטִים מְזֵיֵּן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאָנוּ נִכְנָסִים לְבַקְּרוֹ? יָשְׁבוּ וּבָדְקוּ וְלֹא מָצְאוּ בּוֹ עָוֹן אֶלָּא שֶׁל אוֹתָהּ הָעֵז בִּלְבַד. וְאַף הוּא, בִּשְׁעַת מִיתָתוֹ, אָמַר: יוֹדֵעַ אֲנִי בְּעַצְמִי שֶׁאֵין בִּי עָוֹן אֶלָּא שֶׁל אוֹתָהּ הָעֵז בִּלְבַד, שֶׁעָבַרְתִּי עַל דִּבְרֵי חֲבֵרַי, שֶׁחֲרֵי אָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין מְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַּקָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְקַיְמָא לָן: כָּל הֵיכָא דְּאָמְרִינַן: מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד אֶחָד, אוֹ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא, אוֹ רַבִּי

יְהוּדָה בַּר אִילָעִאי. וְרַבָּנָן? בָּתַר (יוסי) [יוֹסֵף] בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה דָּרֵי דָּרֵי הֲווּ. אָמַר רַב יוֹסֵף: דִּפֵּי שֶׁל סְמִיכָה קָתָנֵי. וְהָא (יוסי) [יוֹסֵף] בֶּן יוֹעֶזֶר גּוּפֵיהּ מִיפְּלַג פְּלִיג בִּסְמִיכָה! כִּי אִיפְּלִיג בָּהּ בְּסוֹף שְׁנֵיהּ דְּבָצִיר לִיבָּא.

ה א אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל: שִׁלְשֶׁת אֲלָפִים הֲלָכוֹת נִשְׁתַּכְּחוּ בִּימֵי אֶבְלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. אָמְרוּ לוֹ לִיהוֹשֻׁעַ: שְׁאַל, אָמַר לָהֶם: (דברים ל) ״לֹא בַּשָּׁמַיִם הִיא״. אָמְרוּ לוֹ לִשְׁמוּאֵל: שְׁאַל, אָמַר לָהֶם: (ויקרא כ״ז:ל״ד) ״אֵלֶּה הַמִּצְוֹת״! שֶׁאֵין נָבִיא רַשַּׁאי לְחַדֵּשׁ דָּבָר מֵעַתָּה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק נַפְחָא: אַף חֲטָאת שֶׁמֵּתוּ בְּעָלֶיהָ, נִשְׁתַּכְּחָה בִּימֵי אֶבְלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. אָמְרוּ לְפִינְחָס: שְׁאַל, אָמַר לָהֶם: [לֹא בַּשָּׁמַיִם הִיא״. אָמְרוּ לֶאֱלִיעֶזֶר: שְׁאַל, אָמַר לָהֶם]: ״אֵלֶּה הַמִּצְוֹת״! שֶׁאֵין נָבִיא רַשַּׁאי לְחַדֵּשׁ דָּבָר מֵעַתָּה. אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: בְּשָׁעָה שֶׁנִּפְטַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְגַן־עֵדֶן, אָמַר לוֹ לִיהוֹשֻׁעַ: שְׁאַל מִמֶּנִּי כָּל סְפֵקוֹת שֶׁיֵּשׁ לְךָ, אָמַר לוֹ: רַבִּי, כְּלוּם הִנַּחְתִּיךָ שָׁעָה אַחַת וְהָלַכְתִּי לְמָקוֹם אַחֵר? לֹא כָּךְ כָּתַבְתָּ [בִּי]: (שמות ל״ג:י״א) ״וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, נַעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל״. מִיָּד תָּשַׁשׁ כֹּחוֹ שֶׁל (משה) [יְהוֹשֻׁעַ], וְנִשְׁתַּכְּחוּ מִמֶּנּוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הֲלָכוֹת, וְנוֹלְדוּ לוֹ שְׁבַע מֵאוֹת סְפֵקוֹת, וְעָמְדוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עָלָיו לְהָרְגוֹ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לוֹמַר לְךָ אֵי־אֶפְשָׁר, לֵךְ וְטוֹרְדָן בְּמִלְחָמָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (יהושע א׳:א׳) ״וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה וְגוֹ׳. [וַיֹּאמֶר ה״ וְגוֹ׳]. (וכתיב (״שם) ״בעוד שלשת ימים הכינו לכם צדה״ וְגוֹ׳.) בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת קַל־וָחֹמֶר וּגְזֵרוֹת שָׁווֹת וְדִקְדּוּקֵי סוֹפְרִים נִשְׁתַּכְּחוּ בִּימֵי אֶבְלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. אָמַר רַבִּי [אַבָּהוּ]: אַף עַל פִּי כֵן הֶחֱזִירָן עָתְנִיאֵל בֶּן קְנַז מִתּוֹךְ פִּלְפּוּלוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם טו ושופטים א׳:י״ג) ״וַיִּלְכְּדָהּ עָתְנִיאֵל בֶּן קְנַז אֲחִי כָלֵב וַיִּתֶּן לוֹ אֶת עַכְסָה בִתּוֹ לְאִשָּׁה״, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ ׳עַכְסָה׳? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁכָּפַל הָרוֹאֶה אוֹתָהּ, כּוֹעֵס עַל אִשְׁתּוֹ. (שופטים א׳:י״ד) ״וַיְהִי בְּבוֹאָהּ וַתְּסִיתֵהוּ לִשְׁאוֹל מֵאֵת אָבִיהָ הַשָּׂדֶה וַתִּצְנַח מֵעַל הַחֲמוֹר״ וְגוֹ׳. [מַאי ׳וַתִּצְנַח׳? אָמַר רָבָא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק: אָמְרָה לוֹ: מָה חֲמוֹר זֶה, כֵּיוָן שֶׁאֵין לוֹ מַאֲכָל [בַּאֲבוּסוֹ], מִיָּד צוֹעֵק, אַף אִשָּׁה, כֵּיוָן שֶׁאֵין לָהּ תְּבוּאָה [בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ], מִיָּד צוֹעֶקֶת. (שם) ״וַתֹּאמֶר לוֹ: (הבה) [תְּנָה] לִי בְרָכָה, כִּי אֶרֶץ הַנֶּגֶב נְתַתָּנִי, (בית שמנוגב מכל טובה) וְנָתַתָּה לִי גֻּלֹּת מָיִם״. אָדָם שֶׁאֵין בּוֹ אֶלָּא תּוֹרָה בִּלְבַד, (שם) ״וַיִּתֶּן לָהּ כָּלֵב אֵת גֻּלֹּת עִלָּיוֹת, וְאֵת גֻּלֹּת תַּחְתִּיּוֹת״. אָמַר לָהּ: מִי (שכל רזי עולם) [שֶׁדָּר] עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, (שלו) יְבַקֵּשׁ (ממני) [מִמֶּנּוּ] מְזוֹנוֹת. וְכָלֵב, ״בֶּן־קְנַז״ הוּא? וְהָא, ״בֶּן־יְפוּנֶה״ הוּא! מַאי ׳יְפוּנֶה׳? שֶׁנִּפְנָה מֵעֲצַת הַמְרַגְּלִים. וְאַכַּתִּי [בֶּן־קְנַז הוּא]? בֶּן חֶצְרוֹן הוּא! דִּכְתִיב: (דברי הימים א ב׳:י״ח) ״וְכָלֵב בֶּן חֶצְרוֹן הוֹלִיד אֶת עֲזוּבָה״. (אמרי) [אָמַר רָבָא]: חוֹרְגֵיהּ דְּקְנַז הֲוָה, (דיקא נמי דכתיב: ״בן יפונה הקנזי, ולא כתיב: ״בן קנז״ שמע מינה.) תָּנָא: הוּא עָתְנִיאֵל הוּא יַעְבֵּץ. וּמַה שְׁמוֹ? יְהוּדָה אֲחִי שִׁמְעוֹן שְׁמוֹ. ׳עָתְנִיאֵל׳, שֶׁעֲנָאוֹ אֵל. ׳יַעְבֵּץ׳, שֶׁיִּעֵץ וְרִבֵּץ תּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל. וּמְנָא לָן דְּעָנָאוֹ אֵל? דִּכְתִיב: (שם ד) ״וַיִּקְרָא יַעְבֵּץ לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל (ויאמר) [לֵאמֹר]: אִם בָּרֵךְ תְּבָרְכֵנִי״ וְגוֹ׳. ״אִם בָּרֵךְ תְּבָרְכֵנִי״, בַּתּוֹרָה. ״וְהִרְבִּיתָ אֶת גְּבוּלִי״, בְּתַלְמִידִים. ״וְהָיְתָה יָדְךָ (עמדי) [עִמִּי״], שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכַּח תַּלְמוּדִי מִלִּבִּי. ״וְעָשִׂיתָ (לי) מֵרָעָה״, שֶׁיְּזַדְּמְנוּ לִי רֵעִים כְּמוֹתִי. ״לְבִלְתִּי עָצְבִּי״, שֶׁלֹּא יְשַׁגְּבֵנִי יֵצֶר הָרַע (מלשונות עצבי אם עשית בי) [מִלְּשׁוֹנוֹת. וְאִם אַתָּה עוֹשֶׂה] כֵּן, מוּטָב. וְאִם לָאו, הֲרֵינִי הוֹלֵךְ בִּנְסִיסֵי לַשָּׁאוּל. מִיָּד: (שם) ״וַיַּבֵּא אֱלֹהִים אֵת אֲשֶׁר שָׁאָל״. כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: (משלי כ״ט:י״ג) ״רָשׁ וְאִישׁ תְּכָכִים נִפְגָּשׁוּ, מְאִיר עֵינֵי שְׁנֵיהֶם ה״. בְּשָׁעָה שֶׁתַּלְמִיד הוֹלֵךְ אֵצֶל הָרַב וְאוֹמֵר לוֹ: לַמְּדֵנִי תּוֹרָה, אִם מִלְּמָּדוֹ, (תורה) ״מְאִיר עֵינֵי שְׁנֵיהֶם ה״. (ואם מלמדו הקדוש ברוך הוא, מחכים לשניהם.) וְאִם לָאו: (משלי כ״ב:ב׳) ״עָשִׁיר וָרָשׁ נִפְגָּשׁוּ, עוֹשֵׂה כֻלָּם ה״, מִי שֶׁעָשָׂאוֹ חָכָם לְזֶה, עוֹשֶׂה אוֹתוֹ טִפֵּשׁ. טִפֵּשׁ לְזֶה, עוֹשֶׂה אוֹתוֹ חָכָם, זוֹ מִשְׁנַת רַבִּי נָתָן. רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר: ״אִם בָּרֵךְ תְּבָרְכֵנִי״, בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה. ״וְהִרְבִּיתָ אֶת גְּבוּלִי״, בְּבָנִים וּבְבָנוֹת. ״וְהָיְתָה יָדְךָ עִמָּדִי״, בְּמַשָּׂא וּבְמַתָּן. ״וְעָשִׂיתָ (עמדי) מֵרָעָה״, שֶׁלֹּא יְהֵא בִּי מֵחוּשׁ רֹאשׁ, וּמֵחוּשׁ אָזְנַיִם, וּמֵחוּשׁ עֵינַיִם. ״לְבִלְתִּי עָצְבִּי״, שֶׁלֹּא יְשַׁגְּבֵנִי יֵצֶר הָרַע (מלשנות עצבי). [מִלְּשׁוֹנוֹת]. אִם אַתָּה עוֹשֶׂה (בי) כֵּן, מוּטָב, וְאִם לָאו, הֲרֵינִי הוֹלֵךְ בִּנְסִיסֵי לְשָׁאוּל. ״וַיַּבֵּא אֱלֹהִים אֵת אֲשֶׁר שָׁאָל״. כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: ״רָשׁ וְאִישׁ תְּכָכִים נִפְגָּשׁוּ״ וְגוֹ׳. בְּשָׁעָה שֶׁעָנִי הוֹלֵךְ אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת וְאוֹמֵר: פַּרְנְסֵנִי, אִם מְפַרְנְסוֹ, מוּטָב, וְאִם לָאו, ״עָשִׁיר וָרָשׁ נִפְגָּשׁוּ, (מאיר עיני שניהם ה׳) [עוֹשֶׂה כֻלָּם ה׳]״. מִי שֶׁעָשָׂאוֹ עָשִׁיר לְזֶה, עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עָנִי. עָנִי לְזֶה, עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עָשִׁיר.

ו הַדָּרָן עָלָךְ מַסֶּכֶת תְּמוּרָה